

Handreiking: examinering keuzedelen

C. Naslagwerk: examenvormen MBO

De crux voor goede examens is het maken van weloverwogen keuzes en het kunnen verantwoorden van deze keuzes. In het mbo gebruiken we een beperkt aantal examenvormen. Dat is niet voor niets. De inhoud van de kwalificatiedossiers en keuzedelen (datgene wat geëxamineerd moet worden) en de aard van het mbo-onderwijs maken dat niet alle examenvormen geschikt zijn. Voorop staat dat we met de examinering op een betrouwbare en valide manier willen bepalen of de student over de gevraagde (mix van) vakkennis, houding en/of vaardigheden beschikt.

Landelijke afspraken

In de [Examenagenda mbo](#) hebben mbo-scholen met elkaar en OCW afgesproken in principe examens in te kopen. Een overzicht van in te kopen keuzedelen vindt u [hier](#). Echter, voor een groot aantal keuzedelen bestaat nog geen in te kopen examen. In dat geval construeert een school zelf examens. Ook daarvoor hebben mbo-scholen gezamenlijk afspraken gemaakt. De collectieve afspraken voor construeren en vaststellen van examens vindt u op de [website van de MBO Raad](#). Om scholen en examenleveranciers te ondersteunen bij het construeren van examens zijn handreikingen ontwikkeld.

Waarvoor is dit naslagwerk bruikbaar?

Het is een naslagwerk voor iedereen in het mbo die zich bezighoudt met examinering en in korte tijd meer wil weten over de verschillende examenvormen, zoals eigenschappen en aandachtspunten bij de inzet van een bepaalde examenvorm.

Hoe is dit document te gebruiken?

Dit naslagwerk draagt bij aan een aan een gemeenschappelijke taal over examenvormen in het mbo.

Thema	Onderwijs & Examinering
Datum publicatie	17 november 2016
Versie	1.0
Omschrijving	Naslagwerk dat veel voorkomende examenvormen in het mbo beschrijft.
Eigenaar	MBO Raad, Servicepunt IHKS
Werkgroep/ betrokkenen	Ontwikkeld door CINOP, met betrokkenheid van IVA Onderwijs, Bureau ICE, het Servicepunt examinering mbo en Cito. Input en feedback van deelnemers aan verschillende workshops en internetconsultatie in periode juli-september 2016.
Contact	info@ihks.nl

Het kan helpen bij het maken van een keuze voor een bepaalde examenvorm.

In samenspraak met de betrokkenen (zie kader) zijn de vijf meest gebruikte examenvormen uitgewerkt:

1. [Het praktijkexamen/Proeve van Bekwaamheid](#)
2. [Het kennisexamen](#)
3. [Het portfolio \(-examen\)](#)
4. [Het Criterium Gericht Interview \(CGI\) \(als examenonderdeel\)](#)
5. [De presentatie \(als examenonderdeel\)](#)

Het praktijkexamen / de Proeve van Bekwaamheid	
Definitie	<p>Een praktijkexamen, ook de Proeve van Bekwaamheid (PvB) genoemd, is een overkoepelende term voor een examenvorm waarmee in een authentieke beroepssituatie vastgesteld wordt in hoeverre een examenkandidaat (een deel van) de vakkennis, vaardigheden en gedrag die het kwalificatiedossier of keuzedeel staan, in voldoende mate beheerst en kan toepassen.</p> <p>NB. in onderstaande tekst spreken we verder over het praktijkexamen. Hier kan ook Proeve van Bekwaamheid gelezen worden.</p>
Vaak voorkomende combinatie(s)	<p>Het praktijkexamen kan gecombineerd worden met een Criterium Gericht Interview (CGI) of een presentatie.</p> <p>Indien sprake is van een combinatie van examenvormen, geef dan in het examenplan aan hoe de eindbeoordeling tot stand komt.</p>
Geschikt voor	<p>Het praktijkexamen is een valide en authentieke vorm om beroepsgericht handelen (vakkennis, vaardigheden en gedrag) en het resultaat van dat handelen te beoordelen.</p> <p>Vooraf geschikt als de beoordelingsaspecten betrekking hebben op: Handelingen, gedrag, (manuele) vaardigheden, houding en resultaten van handelen (zoals beroepsproducten).</p> <p>Het praktijkexamen kan in de beroepspraktijk worden uitgevoerd of in een simulatie waarmee de beroepspraktijk wordt nagebootst.</p>
Waarom kiezen voor een praktijkexamen?	<ul style="list-style-type: none"> • De hoge mate van contextrijkheid en authenticiteit. De student kan goed laten zien wat hij kan binnen de context van het beroep. Dit verhoogt de validiteit. • Sluit goed aan bij het doel en de aard van het beroepsgerichte onderwijs en de doelgroep. • Kan een goede manier zijn om de samenwerking met het werkveld (rondom examinering) invulling te geven.
Beperkingen praktijkexamen	<p>Wanneer het praktijkexamen in de beroepspraktijk plaatsvindt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • is het vaak lastig om zicht te hebben op wat er gebeurt. Als de school beperkt zicht heeft op zaken tijdens en rondom de afname van het examen, is het moeilijk om invloed uit te oefenen op de kwaliteit en om bij te sturen als dat nodig is. Een school moet vooraf goed nadenken hoe zij de praktijkexamen gaat organiseren en hoe ze zicht en grip houdt op de uitvoering; • is het vaak lastig om de gelijkwaardigheid en vergelijkbaarheid tussen de examens te garanderen. Werkplekken en omstandigheden verschillen vaak van elkaar; • het garanderen van een onafhankelijke en deskundige beoordeling is lastig wanneer de beoordeling door een beoordelaar van buiten de school wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld een praktijkbegeleider. Of wanneer het niet haalbaar is om altijd het zogenaamde vier ogenprincipe (twee beoordelaars) toe te passen; • niet alle werkprocessen kunnen uitgevoerd worden in de beroepspraktijk. Denk hierbij aan palliatieve zorg bij verpleegkunde opleidingen, sturingen aan machines oplossen bij

Het praktijkexamen / de Proeve van Bekwaamheid

technische beroepen als procesoperator, werven en selecteren van personeel bij managementopleidingen, etc;

Maatregelen praktijkexamen

- Maak duidelijke afspraken met de betrokkenen: de student dient op het juiste zelfstandigheidsniveau én binnen de juiste mate van complexiteit (beide afhankelijk van het niveau van de opleiding) zijn beroepsbekwaam handelen aan te tonen. Leg de afspraken vast in bijvoorbeeld een inrichtingsplan en een draaiboek;
- Zorg voor een duidelijke instructie bij het praktijkexamen, zodat alle betrokken weten wat van hen wordt verwacht. Check ook of het taalniveau van zowel de instructie als het examen zelf aansluit bij het taalniveau van de deelnemer;
- Breng vooraf in kaart hoe onafhankelijkheid van de beoordeling en deskundigheid van de beoordelaars geregeld is;
- Rouleer in en tussen bedrijven met beoordelaars, maak koppels van in- en externe beoordelaars of werk aan een pool van deskundige assessoren (of sluit aan bij reeds bestaande initiatieven);
- Breng vooraf in kaart in hoeverre de afnamecondities in orde zijn en verifieer deze condities vlak voor de examenafname;
- Als blijkt dat een werkproces in een praktijkexamen niet beoordeeld kan worden, kies dan voor een passend alternatief. De examencommissie kijkt of de examenmix nog steeds de exameneisen dekt;
- Als het lastig blijkt om alle werkprocessen te beoordelen in het praktijkexamen, verken dan de mogelijkheid om de duur van het examen te verlengen of het examen op een andere plaats (een ander bedrijf) te laten plaatsvinden;
- Als de afnamecondities, gelijkwaardigheid, deskundigheid of onafhankelijkheid niet te realiseren zijn in de reële beroepspraktijk – of als te onzeker is op dit lukt – kies dan voor een simulatie. In een gesimuleerde setting zijn deze zaken doorgaans beter te beïnvloeden;
- Combineer het (gesimuleerde) praktijkexamen waar nodig met een presentatie of een CGI ⁽¹⁾. Geef hierbij in het examenplan aan hoe deze onderdelen meewegen in het eindoordeel.

¹ Zie uitwerking verderop in dit document.

Het kennisexamen	
Definitie	Het kennisexamen beoordeelt in hoeverre de student de vereiste theoretische kennis en/of het vereiste inzicht heeft. Het kennisexamen kan schriftelijk, digitaal of mondeling worden afgenomen. Er kunnen verschillende typen vragen gesteld worden, afhankelijk van datgene wat geëxamineerd wordt. De twee hoofdvormen zijn open vragen en gesloten vragen.
Vaak voorkomende combinatie(s)	Het kennisexamen is meestal een eigenstandig examen dat geen onderdeel uitmaakt van een ander examenvorm. Maar, om het geheel van het kwalificatiedossier/keuzedeel te dekken, zal er náást een kennisexamen bijna altijd een tweede (of derde) examen moeten zijn. Zie 'Beperkingen' bij dit onderdeel.
Geschikt voor	Het kennisexamen is geschikt voor het meten van kennis, inzicht en (in bepaalde gevallen) het kunnen toepassen van de kennis. Deze examenvorm is vooral geschikt bij de volgende beoordelingsaspecten: weten, noemen, uitleggen, verklaren, et cetera.
Waarom kiezen voor een kennisexamen?	<p>De keuze voor een kennisexamen ligt voor de hand als:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de essentie van het betreffende keuzedeel of kwalificatiedossier een belangrijke kenniscomponent heeft, en/óf; • als de te beoordelen kennis niet geïntegreerd kan worden met de werkprocessen. <p>Waarom kiezen voor <u>open vragen</u>?</p> <ul style="list-style-type: none"> • voor het meten van begrip over en toepassing van kennis; • zijn doorgaans makkelijker en sneller te construeren dan gesloten vragen; • student kan het goede antwoord moeilijk 'gokken', dat is wel het geval bij een gesloten vraag. <p>Waarom kiezen voor <u>gesloten vragen</u>?</p> <ul style="list-style-type: none"> • heeft een hoge mate van objectiviteit en betrouwbaarheid bij de beoordeling (maar één antwoord is juist); • nakijken is effectief, efficiënt en tijdbesparend; • beantwoorden van gesloten vragen kosten doorgaans minder tijd dan het beantwoorden van open vragen. Daardoor kunnen meer vragen gesteld worden en is het mogelijk om meer onderwerpen/stof aan de orde te laten komen; • de student hoeft niet te schrijven, waardoor schrijfvaardigheid geen rol speelt bij de beoordeling en de leesbaarheid van het handschrift. <p>Wanneer <u>schriftelijk, mondeling of digitaal</u>?</p> <ul style="list-style-type: none"> • met digitale of schriftelijke afname kunnen veel kandidaten tegelijkertijd examen doen en heeft de beoordelaar zeer beperkt invloed op het verloop van het examen. Dat is anders bij een mondeling examen; • een examen digitaal afnemen heeft de volgende voordelen boven schriftelijke afname: geautomatiseerde correctie bij gesloten vragen, mogelijkheid tot ad random samenstellen van examenversies, geen druk- of printkosten, mogelijkheid tot het geautomatiseerd analyseren van resultaten en de mogelijkheid om beeld of geluid te gebruiken bij de vragen en/of om

Het kennisexamen	
	<p>vraagvormen te gebruiken die niet mogelijk zijn bij schriftelijke examinering (zoals aanwijsvragen en sleepvragen);</p> <ul style="list-style-type: none"> • een mondeling examen kan een uitkomst zijn bij kleine groepen (minder ontwikkeltijd); • een kort mondeling examen kan relatief gemakkelijk gecombineerd worden met andere examenonderdelen; • een schriftelijk examen afnemen heeft ten opzichte van digitale afname het voordeel dat er geen soft- en hardware nodig is.
Beperkingen kennisexamen	<ul style="list-style-type: none"> • met een kennisexamen is het niet mogelijk om handelingen, gedrag, vaardigheden, houding en de resultaten daarvan te examineren op een valide en betrouwbare manier. Het inzetten van enkel een kennisexamen kan alleen als het keuzedeel volledig uit vakkennis bestaat. Een kennisexamen zal dan ook zelden volstaan als enige examen waarmee een keuzedeel of kwalificatiedossier geëxamineerd wordt; • het ontwikkelen van goede examenvragen is lastig. Het vergt deskundigheid en tijd; • er zijn relatief veel examenvragen nodig omdat er (vanwege herexamens, afkijken en het mogelijk doorspelen van vragen aan anderen) meerdere, gelijkwaardige versies gemaakt moeten; • bij een kennisexamen staan de antwoorden vast. Uitlekken van zowel de vragen als de antwoorden heeft grote gevolgen; • voor digitale examinering is een (start)investering nodig van een systeem.
Maatregelen kennisexamen	<ul style="list-style-type: none"> • start met het ontwikkelen van een gedetailleerde examenmatrijs waarin het aantal vragen, het soort vragen en het beheersingsniveau (kennis, inzicht of toepassen) is aangegeven; • check de relatie tussen de essentie van het keuzedeel, het kwalificatiedossier (inhoud en niveau) en/of de examenmatrijs; • baseer iedere examenversie op de examenmatrijs; • er zijn meerdere gelijkwaardige examenversies beschikbaar; • er is een oefenversie, zodat studenten zich goed kunnen voorbereiden op het type vragen dat zij kunnen verwachten; • het beoogde beheersingsniveau en het type vraag (open of gesloten) sluiten bij elkaar aan; • ieder examen heeft altijd een antwoordmodel (vraag/antwoord). In het antwoordmodel staan de juiste antwoorden en/of bij open vragen de normantwoorden en eventuele deelscores; • controleer iedere vraag- en antwoordcombinatie op kwaliteit en onbetwistbaarheid door deskundigen op het vakgebied en personen met toets-technische expertise; • sluit de formulering en weergave van de vragen aan bij het (taal)niveau van de studenten; • beoordeel de kwaliteit van de vragen door – na voldoende (test)afnames – de antwoorden te analyseren; • tref maatregelen om geheimhouding van de vragen en antwoorden te borgen; • tref maatregelen om fraude tegen te gaan.

Het portfolio(-examen)

<p>Definitie</p>	<p>Een portfolio is een samenstelling van bewijzen (digitaal/fysiek) die aantonen hoe de student een proces heeft doorlopen of doorgemaakt, of die aantonen dat hij bepaalde kennis, vaardigheid en/of houding beheerst.</p> <p>Afhankelijk van de te examineren beoordelingscriteria, worden vooraf strikte of minder strikte eisen gesteld aan de bewijsmaterialen die de student moet/mag opnemen in het portfolio of aan de manier waarop de bewijzen tot stand moeten komen.</p> <p>Het oordeel over werkprocessen wordt bepaald tijdens het portfolio-examen, ook wel portfolio-assessment genoemd. Het portfolio-examen vindt plaats als het portfolio compleet is en bestaat uit het oordelen over de criteria/werkprocessen op basis van de bewijzen.</p> <p>Let op: er is een onderscheid tussen een portfolio en een examendossier. In een examendossier worden beoordelingslijsten verzameld (met eventueel onderliggende bewijzen). De student voert onder examencondities examenopdrachten uit en wordt direct beoordeeld. Deze beoordelingslijsten worden verzameld in een examendossier. Eventueel vindt er nog een volledigheidscntrole plaats, maar er is geen sprake van een portfolio(-examen).</p>
<p>Vaak voorkomende combinatie(s)</p>	<p>Het portfolio-examen kan worden gecombineerd met een Criterium Gericht Interview (CGI) of een presentatie (zie ook de uitwerking hiervan verderop in deze handreiking).</p> <p>Indien er sprake is van een combinatie van examenvormen geef dan in het examenplan aan hoe de eindbeoordeling tot stand komt.</p>
<p>Geschikt voor</p>	<p>Een portfolio-examen kan een geschikte examenvorm zijn als volgens de essentie van het keuzedeel/ het kwalificatiedossier werkprocessen beoordeeld moeten worden die niet op één moment te beoordelen zijn, omdat het een proces betreft. Denk aan criteria of werkprocessen die betrekking hebben op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een ontwikkelproces dat de student doormaakt, zoals bewustwording, groei, ontwikkelen van leervermogen en studievaardigheden, creativiteit; • een langer lopend proces zoals projectmatig werken, samenwerken, het doorlopen van een creatief (productie)proces; • handelingen die incidenteel voorkomen, zoals specifieke situaties in de zorg of de geboorte van een dier;

Het portfolio(-examen)	
Waarom kiezen voor een portfolio (-examen)?	<ul style="list-style-type: none"> • in een portfolio kan een combinatie van vakkennis, vaardigheden en gedrag aangetoond worden. Ook een mix van beoordelingscriteria in samenhang kan getoond worden. Daarnaast kunnen verschillende type producten worden gevraagd; • beoordeling komt tot stand op basis van gegevens uit meerdere bronnen. Dit komt de betrouwbaarheid van de beoordeling ten goede en bovendien wordt groei in een bepaalde richting aangetoond; • in een portfolio kan het handelen of de ontwikkeling van de student (of een product dat hij maakt) over een langere periode zichtbaar gemaakt worden; • het verzamelen van materiaal waarmee deze ontwikkeling inzichtelijk gemaakt wordt, kan divers zijn. De student heeft in mindere of meerdere mate de vrijheid om dit op zijn eigen manier in te vullen. Als zaken als zelfstandigheid, het maken van keuzes of creativiteit onderdeel uitmaken van de criteria is dit een voordeel.
Beperkingen portfolio (-examen)	<ul style="list-style-type: none"> • het portfolio-examen is niet geschikt voor het examineren van handelingen die de beoordelaar direct moet observeren om er een betrouwbaar oordeel over te kunnen vellen. In die gevallen is het achteraf beoordelen van bewijzen namelijk een indirecte (en daarmee minder betrouwbare) beoordeling; • doordat de bewijzen in het portfolio over langere tijd en op verschillende plaatsen tot stand komen, is het moeilijk om te borgen dat de bewijzen onder de vereiste omstandigheden tot stand zijn gekomen; • het is door de diversiteit moeilijk portfolio's te beoordelen aan de hand van een gestandaardiseerd beoordelingsmodel. Dit maakt het lastig om de (eind)resultaten van verschillende studenten gelijkwaardig te beoordelen; • portfolio's worden in praktijk vaak zeer omvangrijk. Dit brengt veel schrijf/verzamelast met zich mee, voor zowel student als docent. De beoordeelbaarheid van de portfolio's wordt lastiger naarmate de omvang toeneemt.
Maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • een duidelijke handleiding en een goede introductie, inclusief kaders voor de bewijzen en de totstandkoming daarvan, met specifieke aandacht voor de scheiding tussen leren en examineren; • het portfolio-examen vooraf laten gaan door een check van de kwaliteit /bruikbaarheid van de bewijzen in het portfolio (authenticiteit, actualiteit, relevantie, kwaliteit en kwantiteit). Check kan gedaan worden door bijvoorbeeld studieloopbaanbegeleider; • vooraf investeren in de begeleiding van studenten bij het interpreteren van de handleiding en opdrachten; • investeren in het bereiken van overeenstemming tussen beoordelaars over hoe de criteria te interpreteren en de vertaling te maken van de inhoud van het portfolio en deze criteria;

Het Criterium Gericht Interview (CGI) - in combinatie met een praktijkexamen of een portfolio-examen	
Definitie	Het systematisch beoordelen van een student door middel van een gericht interview, gebruikmakend van specifieke (gedrags)criteria.
Vaak voorkomende combinatie(s)	<p>Vrijwel altijd in combinatie met andere examenonderdelen, zoals een portfolio-examen of een praktijkexamen/Proeve van Bekwaamheid.</p> <p>Let op! CGI is als losstaand examenonderdeel alleen geschikt voor het examineren van reflectie- en transfervaardigheden.</p> <p>Indien er sprake is van een combinatie van examenvormen geef dan in het examenplan aan hoe de eindbeoordeling tot stand komt.</p>
Geschikt voor	<p><u>CGI in combinatie met een praktijk- of portfolio-examen</u></p> <p>Met een CGI kan (na het praktijk- of portfolio-examen) een beeld verkregen worden van het beroepsbekwaam en –bewust handelen van de student in een reële beroepssituatie die zich recentelijk heeft voorgedaan. Met het CGI kan de beoordelaar nagaan wat de student deed, de mate waarin hij bewuste keuzes maakte en zijn vermogen om te reflecteren en de transfer te maken naar een andere situatie.</p> <p>Het komt voor dat bepaalde onderdelen van werkprocessen of enkele beoordelingscriteria moeilijk of slechts deels ‘oproepbaar’ zijn in een praktijkexamen. Denk aan palliatieve zorg bij verpleegkunde opleidingen of het werven en selecteren van personeel. Oplossingen hiervoor zijn bijvoorbeeld het verlengen van het praktijkexamen, het examen verplaatsen naar een andere locatie, simulatie of een alternatieve opdracht ². Er kan ook gekozen worden voor een CGI op basis van eerder (mee)gemaakte beroepsproducten en/of praktijksituaties.</p> <p><u>CGI als losstaand examenonderdeel</u></p> <p>CGI is als losstaand examenonderdeel alleen geschikt voor het examineren van reflectie- en transfervaardigheden. Dit kan alleen in zeer uitzonderlijke situaties en vergt in die gevallen uitgebreide maatregelen om de kwaliteit van het CGI te borgen. Deze examenvorm is met name geschikt als de volgende zaken voorkomen in de beoordelingsaspecten: reflecteren, bewust handelen en transfer maken.</p> <p>Let op!</p> <p>Het CGI is niet bedoeld om alleen de authenticiteit van een portfolio of een beroepsproduct te verifiëren. Als het doel van een gesprek alleen bedoeld is om de authenticiteit van het portfolio/beroepsproduct te verifiëren, dan is er geen sprake van een examenonderdeel, maar van een verificatiegesprek.</p>

² Zie Themaonderzoek examineren in de reële beroepspraktijk, inspectie van het onderwijs, augustus 2016.

Het Criterium Gericht Interview (CGI)

- in combinatie met een praktijkexamen of een portfolio-examen

<p>Waarom kiezen voor een CGI?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • enkele niet in de praktijk (of in simulatie) te examineren criteria kunnen worden beoordeeld; • een combinatie van beroepshandelingen en 'onderliggende' vaardigheden zoals reflectie, transfer en bewust handelen kunnen worden beoordeeld; • levert informatie op over authenticiteit en over de totstandkoming van aangeleverde (beroeps)producten.
<p>Beperkingen van het CGI</p>	<ul style="list-style-type: none"> • concrete (manuele) beroepshandelingen kunnen met een CGI niet op een valide manier beoordeeld worden (bijvoorbeeld dakdekken, haarkappen, technisch onderhoud plegen et cetera), omdat het beoordelen van deze handelingen vraagt om observatie van handelen en het resultaat; • een CGI wordt afgenomen door twee beoordelaars en is een één op één gesprek. Het is daarmee een kostbare examenvorm; • in de beschikbare tijd kunnen een beperkt aantal criteria worden geëxamineerd; • Gelijkwaardigheideen student die erg gespreksvaardig is, is in het voordeel; • betrouwbaarheid hangt erg af van de deskundigheid en gespreksvaardigheid van de beoordelaars. De beoordelaar heeft invloed op hoe het gesprek verloopt en door de interactie met de student is er een verhoogde kans op zogenaamde valkuilen (horn-effect, halo-effect et cetera).
<p>Maatregelen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • het CGI alleen inzetten in combinatie met een praktijkexamen of een portfolio-examen; • slechts een beperkt aandeel van de beoordelingscriteria examineren op basis van het CGI; • maak van tevoren (examenplan) duidelijk welke criteria met het CGI geëxamineerd worden en hoe het gesprek meeweegt in het totaaloordeel; • zorg voor een goede gespreksleidraad; • gespreksmethode is vastgesteld en bekend bij beoordelaar en student; • gespreksmethode en leidraad strikt aanhouden; • tijd tussen praktijkobservatie/product en CGI beperken, omdat de student goed moet kunnen herinneren wat er precies gedaan is; • registreer het verloop van het CGI, bijvoorbeeld door het maken van (video-) opnames of uitgebreide aantekeningen; • de ruimte moet geschikt zijn voor het uitvoeren van een CGI. Bijvoorbeeld: rustige, afgesloten ruimte.

De presentatie	
Definitie	<p>Presenteren is een examenvorm, waarbij de beoordeling gebaseerd wordt op een presentatie van de student. De student presenteert wat zijn ervaringen, vaardigheden en/of aanpakken zijn geweest, welke resultaten hij bereikt heeft (inclusief beroepsproducten) en/of welke kennis hij heeft.</p>
Vaak voorkomende combinatie(s)	<p>Doorgaans in combinatie met één of meerdere andere examenonderdelen, zoals een portfolio-examen of een praktijkexamen / Proeve van Bekwaamheid. Kan in sommige gevallen ook als zelfstandige examenvorm worden ingezet.</p> <p>Indien er sprake is van een combinatie van examenvormen geef dan in het examenplan aan hoe de eindbeoordeling tot stand komt.</p>
Geschikt voor	<p>De presentatie is geschikt voor het direct beoordelen van een (beperkt) aantal (beroeps)vaardigheden. Met een presentatie kan de student bijvoorbeeld aantonen dat hij kan presenteren, overtuigen en/of beïnvloeden, (mondeling) kan formuleren en rapporteren en dat hij gedreven en ambitieus is. Verder kunnen taalvaardigheden aangetoond worden.</p> <p>In de presentatie kan de student verder laten zien dat hij bepaalde kennis heeft, dat hij kan reflecteren op zijn handelen, bewuste keuzes heeft gemaakt en in staat is tot het maken van transfer. In de opdracht van de presentatie kan staan dat de student reflecteert op zijn handelen en dat presenteert (de uitkomst). Of de opdracht houdt in dat de student bijvoorbeeld stage heeft gelopen in een bedrijf met 10 man en dat je in je presentatie aangeeft hoe je iets aangepakt had in een bedrijf met 100 man (transfer). De opdracht moet in dit geval wel de reflectie en transfer meegeven.</p> <p>Deze examenvorm is met name geschikt als de volgende zaken voorkomen in de beoordelingsaspecten: reflecteren, bewust handelen en transfer maken.</p>
Waarom kiezen voor een presentatie?	<ul style="list-style-type: none"> • er is in meer of mindere mate ruimte voor creativiteit en eigen invulling door de student. Dit is motiverend; • het is een geschikte examenvorm voor 'beelddenkers' (bijvoorbeeld studenten met dyslexie); • de presentatie kan ook online plaatsvinden, waardoor deze examenvorm flexibel is in te zetten qua plaats en tijd; • de presentatie kan zowel ingezet worden voor de beroepsgerichte examinering als voor het examineren van taaleisen. Let op! Als de presentatie wordt ingezet voor een taal dan moet er een taalbeoordelaar aanwezig zijn.
Beperkingen van de presentatie	<ul style="list-style-type: none"> • de presentatie alleen is geen valide vorm voor het examineren van beroepsvaardigheden en – gedrag die niet direct te observeren zijn in de

De presentatie	
	<p>presentatie (leidinggeven, samenwerken, het voeren van een klantgesprek en manuele vaardigheden);</p> <ul style="list-style-type: none"> de inhoud van de presentatie (hetgeen de student vertelt) kan niet los worden gezien van de structuur (kop-romp-staart) van de presentatie en presentatievaardigheden. Ze beïnvloeden elkaar. De presentatievaardigheden (houding, taalvaardigheid etc.) van de student kunnen onbedoeld van invloed zijn op de beoordeling; bij een presentatie is er vaak meer ruimte voor creativiteit dan bij andere examenvormen. Door deze ruimte zou de student de opdracht verkeerd kunnen interpreteren. Daardoor is het evenredig (gelijkwaardig) beoordelen van verschillende presentaties lastiger.
Maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> kies deze examenvorm alleen voor die aspecten die daadwerkelijk aan de hand van de presentatie te examineren zijn; er moet duidelijk beschreven zijn of er vragen gesteld mogen worden, en zo ja waarover en met welke moeilijkheidsgraad. De beoordelaars moeten zich (in verband met validiteit, betrouwbaarheid en gelijkwaardigheid) houden aan deze instructie; indien de presentatie gecombineerd wordt met een praktijkexamen of een portfolio-examen moet de tijd die hiertussen zit niet te lang zijn. Anders kan de student zich niet goed meer herinneren wat voor werkzaamheden hij heeft uitgevoerd; de ruimte moet geschikt zijn voor het uitvoeren van de presentatie en de in de opdracht beschreven hulpmiddelen moeten aanwezig zijn; registreer het verloop van de presentatie, bijvoorbeeld door het maken van (video-) opnames of uitgebreide aantekeningen.